

Hanne Lunder foran installasjonen «Verk» på Moss kunstgalleri.

Tannverk fra Guatemala

Da keramiker Hanne Lunder tok med seg barnas skoletannlege og dro til Guatemala, kom hun hjem med 308 tenner i bagasjen. Slikt blir det kunst av.

Den 14 kvadratmeter store installasjonen «Verk» sto utstilt på Moss kunstgalleri før jul i fjor.

– Jeg har alltid vært opptatt av tenner. Tenner er nært knyttet til identitet. I vår kultur er det stigmatiserende å være tannløs, sier Lunder.

I mars 2014 dro hun til Guatemala sammen med tannlege Stein Røssevold Amundsen fra Vestby Tannklinikk. Han tok permisjon uten lønn i tre uker, for å gjøre en innsats blant noen av verdens aller fattigste. Både tannhelsen og arbeidsforholdene var deretter. I løpet av 10 dager trakk de 308 tenner.

– Dagene var lange, og vi så mye dårlig tannhelse. Å trekke opptil et 50-talls tenner i løpet av en arbeidsdag vil

være krevende under de beste forhold. Vi hadde flere vanskelig tilfeller; ved én anledning måtte tannlegen fysisk sette seg opp på pasienten for å få tanna ut, forteller Lunder.

CLINICA NORUEGA • Da hun i 1988 fikk et reisestipend som kunstner, gikk turen til Guatemala. Siden har hun besøkt landet rundt 70 ganger.

I 2005 bidro hun til at sykepleier Mai Britt Darefjell og tre andre helsearbeidere dro til Guatemala for å hjelpe til etter jordskjelvet som hadde rammet landet. De satte opp en liten leir og kalte den Clinica Noruega. Det som var ment som en midlertidig løsning, har ti år senere blitt til to mor-barn-klinikker; én i fjellandsbyen Chajul, den andre i Aguacatán, vennskapsbyen til Moss. Klinikkenes driftes av to lokale sykepleiere, utdannet ved hjelp av midler fra stiftelsen. Clinica Noruega mottar ingen statlig støtte, men overlever på private donasjoner og faste givere.

Lunder snakker flytende spansk, og kjenner måten de fattige mayaene formulerer seg på og hvilke metaforer de bruker. Hun har ofte jobbet som oversetter i relasjonen pasient-helsepersonell.

– Jeg fungerte som tannlegeassistent, og var med på hver eneste ekstraksjon. Læringskurven var bratt, forteller Lunder.

STORT BEHOV FOR TANNLEGER •

Tannlege Stein Røssevold Amundsen hadde med seg anestesi og utstyr stilt til disposisjon av Akershus fylkeskommune. Pasientene satt i kø utenfor, noen hadde gått i fire timer for å få hjelp. Det fantes hverken røntgen eller forundersøkelse, annet enn at Lunder kikket inn i munnen til dem som ventet og spurte hvilken tann som gjorde mest vondt.

– Det eneste vi hadde å hjelpe oss med, var tenger, anestesi og en stol å sitte på for pasienten. Noen hadde bare brune stumper igjen i munnen. Da

Pasienter i kø foran klinikken i Aguacatán.

tok vi alt. Andre måtte vi sette på antibiotika og håpe at de kom tilbake når betennelsen hadde gitt seg, sier Lunder.

Blant de fattige i byene er det forbundet med stor redsel å gå til tannlegen. Da Lunder i perioden 2002<UNIT>--<UNIT>2003 bodde i Aguacatán, tok hun med seg en gruppe skolebarn til den lokale tannlegen. Tannverk gjorde at barna hadde vanskeligheter med å konsentrere seg. De gikk gjennom et trangt smug og kom inn i en bakgård. Der var en sliten lenestol plassert på et podium sammen med noen tener.

– Tannlegen hadde uvasket hår og fett på brillene. Heldigvis unnskyldte han seg og sa at han ikke kunne ta imot pasienter den dagen, fordi blodsukkeret hans var for lavt. Jeg forstår godt at befolkningen kvier seg, sier Lunder.

ET MANIFEST OVER TANNHELSE •

Vel hjemme i Norge, begynte Lunder å lure på hva hun skulle bruke de 308

Tannlege Stein Røssevold Amundsen og Hanne Lunder i aksjon.

tennene til, nå rengjort og desinfisert etter alle kunstens regler. Av sin egen tannlege fikk hun streng beskjed om at hva hun enn gjorde, måtte det gjøres med respekt.

– Jeg kjevlet små porselensplater så tynt jeg kunne. Jeg tok fire avtrykk av hver tann; krone, rot og to sider, og laget avtrykk av dem på porselensplatene. Selve tannen ble presset inn i porselensleiren og brent. Etter at dette var brent ved 940 grader, ble porselensplatene glaserte og brent på nytt i gassovn til 1 280 grader, forteller hun.

Resultatet ble et 14 kvadratmeter manifest over tannhelsen i et fattig

land. Installasjonen, som er inndelt i antallet ekstraherte tenner per dag, kan leses som en statistikk. Den viser klare forskjeller mellom by og bygd.

– I byene så vi langt flere råtne barnetenner enn på landsbygda. De aller fattigste har ikke penger til sukker, mens det i byene er en billig måte å stille sulten på, sier Lunder.

*Tekst: Tone Elise Eng Galåen
Foto: Privat*